

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

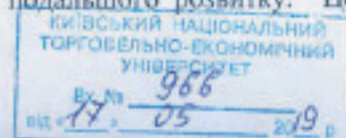
Сторожчука Володимира Миколайовича на тему:

«Лібералізація митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі», яку подано на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження

Дисертаційне дослідження присвячено актуальній й надзвичайно складній тематиці, яка передбачає науково-практичне оновлення та обґрунтування інструментарію лібералізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі в умовах трансформації Світової господарської системи. Впорядкувати процес лібералізації митно-тарифного регулювання при дотриманні національних економічних інтересів є складним, безперервним та суперечливим, проте, стратегічним завданням. Або динаміка інтеграційних процесів або захист національних економічних інтересів – добробуту держави. За умов, коли добробут держави більш ніж на 50% залежить від прибутковості зовнішньоторговельної діяльності її суб'єктів, пошук інструментів толерантної взаємодії із зовнішнім середовищем є безальтернативним.

Захист внутрішніх ринків потребує вдосконалення механізмів митно-тарифного регулювання у напрямі забезпечення гнучкості митного тарифу, оптимізації методів визначення митної вартості товарів, досягнення транспарентності митних процедур та використання преференційних правил походження товарів з метою розвитку міждержавного зовнішньоторговельного співробітництва. Попри велику кількість наукових праць, присвячених питанням зовнішньоторговельній лібералізації в цілому та спрощенню митного режиму зовнішньоекономічної діяльності зокрема, наробки у предметній царині дослідження потребують подальшого розвитку. Це дає

підстави стверджувати, що тема дисертаційної роботи В.М. Сторожчука, яка присвячена формуванню теоретичних засад та розробці інструментарію лібералізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі, є актуальною та має практичну значущість.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження В.М. Сторожчука виконувалось відповідно до плану науково-дослідних робіт Київського національного торговельно-економічного університету. В рамках цих тем автором розроблено нові наукові положення й обґрунтовано висновки, які стосуються розробки системи заходів щодо організаційно-інформаційної підтримки лібералізації митно-тарифного регулювання України (тема «Євроінтеграційні пріоритети національного бізнесу», номер державної реєстрації 0115U000562) та лібералізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі на основі використання преференційних правил походження товарів (тема «Торговельно-економічні війни: національний та міжнародний вимір», номер державної реєстрації 0118U000130).

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації

На підставі ознайомлення з матеріалами дисертації та публікаціями здобувача можна зробити такі висновки.

По-перше, наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації та висвітлені в публікаціях, мають достатній рівень обґрунтування як з теоретичних, так і методичних позицій.

Основою дослідження обраних теоретичних та практичних завдань дисертації є загальносистемні принципи проведення комплексних наукових досліджень, положення сучасних теорій управління зовнішньоекономічною

діяльністю та формування зовнішньоторговельної політики держав, наукові праці провідних вчених з питань митно-тарифного регулювання.

По-друге, в процесі обґрунтування наукових засад та практичних рекомендацій щодо лібералізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі використано сучасні методи пізнання, процесний, системний та функціональний підходи, методи графічного зображення аналітичних даних, кореляційно-регресійний аналіз, індексний метод, структурно-логічний аналіз.

По-третє, основні положення дисертаційної роботи пройшли всі види апробації: вони опубліковані, впроваджені. Одержані результати також пройшли апробацію в процесі доповідей на науково-практичних конференціях різного рівня.

Пропозиціям, розробкам та висновкам, які подані в дисертації В.М. Сторожчука, властива повнота та логічність викладення, системність подання, достатній рівень обґрунтованості і достовірності.

4. Наукова новизна отриманих результатів

Наукова новизна основних положень дисертаційної роботи, її висновків і рекомендацій визначається сукупністю теоретичних, методичних і практичних положень щодо лібералізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі. Розроблення цих положень потребувало вирішення низки важливих науково-практичних завдань.

Передусім, автором було здійснено ретельний аналіз сукупності понять предметної царини дослідження (с. 26-36), що дозволило йому обґрунтувати доцільність трактування процесів лібералізації в економіці у контексті визнання їх системного характеру. На основі узагальнення загальних системних ознак та з урахуванням специфіки відповідного процесу в умовах глобалізації автором було надано визначення поняття лібералізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі (с. 75), в якому наголошено на

необхідності урахування інтересів партнерів та вимог Світової організації торгівлі при вибудовуванні зовнішньоторговельної політики держави.

Аналізування сутності та завдань запровадження митного тарифу дозволило автору обґрунтувати доцільність його розгляду не лише як економічної, але й комплексної політичної й системної категорії, та впорядкувати аспекти трактування митного тарифу за послідовністю набуття основних характеристик (рис. 1.4). Отримані результати створили підґрунтя для формування автором класифікатору функцій митного тарифу в умовах посилення протекціонізму (табл. 1.3), ключовою відмінністю якого від існуючих є виокремлення інтеграційної функції, яка акцентує увагу на зростанні ролі укладання регіональних преференційних угод у спрощенні митного режиму зовнішньої торгівлі.

Серед важливих результатів методичного спрямування слід відзначити запропонований автором підхід до оцінювання рівня лібералізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі (с. 166-168), який базується на необхідності розгляду тарифної лібералізації у двох аспектах: зменшення тарифів відповідно до вимог Світової організації торгівлі (абсолютна лібералізація) та забезпечення стійкої динаміки зниження рівня тарифного захисту внутрішніх ринків (відносна лібералізація). Відмінності у формуванні зовнішньоторговельної політики держав залежно від структури експортно-імпоротної діяльності зумовили доцільність деталізації розрахунку абсолютних та відносних коефіцієнтів лібералізації до рівня товарних розділів товарної номенклатури. Апробація запропонованого підходу шляхом розрахунку системи таких коефіцієнтів для оцінювання лібералізації зовнішньої торгівлі України та Туреччини (с. 169-181) дозволили автору дійти обґрунтованих висновків щодо стану та тенденцій трансформації тарифного захисту держав.

Як вагомий науково-практичний результат дослідження слід відзначити визначення автором джерел отримання Україною переваг від приєднання до Конвенції про Пан-Євро-Середземноморські преференційні правила походження, до якої нещодавно долучилася наша держава. Використання

потенціалу Конвенції може забезпечити Україні участь у транс'європейських ланцюгах створення доданої вартості, що зумовлює важливість дослідження умов її практичної реалізації. З цією метою автором здійснено аналіз таблиці «Витрати-Випуск» та визначено сектори економічної діяльності, які матимуть найбільші можливості отримання вигід від приєднання України до Конвенції (с. 193-198), а також систематизовано заходи щодо практичного використання потенціалу цієї угоди (табл. 3.15).

Слід зазначити, що підґрунтям для оцінювання переваг участі України у Конвенції про Пан-Євро-Середземноморські преференційні правила походження послугували результати дослідження автором преференційних правил походження в ключових інтеграційних об'єднаннях (с. 117-127), оскільки саме цей механізм, на думку автора, має найбільші перспективи з точки зору лібералізації митно-тарифного режиму в умовах сучасного посилення тенденцій до захисту національних ринків. Результати порівняльного аналізу умов та критеріїв використання правил походження товарів в рамках основних преференційних торговельних угод дозволили автору зробити висновок щодо доцільності приєднання європейських економік в цілому та України зокрема саме до Конвенції Пан-Євро-Мед.

5. Наукове та практичне значення отриманих результатів

Прикладне значення отриманих результатів полягає у конкретних рекомендаціях щодо спрощення митно-тарифного режиму зовнішньої торгівлі в умовах посилення тенденцій до захисту національних ринків. Сформульовані в дисертації теоретичні висновки та рекомендації можуть бути застосовані в процесі формування зовнішньоторговельної політики України.

Висновки і пропозиції автора щодо вдосконалення організаційно-інформаційного забезпечення процесу лібералізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі використані в процесу імплементації механізму підтвердження преференційного походження товарів з України на підставі

сертифікатів з перевезення форми EUR.1 (довідка № 1458/6/99-99-19-04-15 від 11.01.2019).

Результати авторських досліджень щодо використання потенціалу діагональної кумуляції Пан-Євро-Мед були використані при розробці Експортної стратегії України на 2017-2021 рр. у частині імплементації Дорожньої карти приєднання України до Регіональної конвенції про Пан-Євро-Середземноморські преференційні правила походження товарів (довідка № 310 від 27.12.2018).

Матеріали та результати дослідження впроваджено також у навчальний процес КНТЕУ під час розробки науково-методичного забезпечення дисципліни «Міжнародний бізнес» (довідка № 479/08-01 від 26.02.2019) для студентів зі спеціальності «Міжнародні економічні відносини» спеціалізації «Міжнародний бізнес» ступеня вищої освіти «бакалавр».

6. Повнота викладення основних наукових результатів дисертації у наукових фахових виданнях

Основні положення та результати дисертаційного дослідження опубліковано автором у 17 наукових працях загальним обсягом 7,39 д.а. (з яких 6,44 д.а. належать особисто автору), у тому числі 1 параграф – у монографії, 8 статей у наукових фахових виданнях України, які входять до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття – у наукових періодичних виданнях інших держав, 7 – в збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Автореферат дисертації та публікації автора достатньо повно розкривають зміст та відображають результати та висновки проведеного дослідження.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Поряд з достоїнствами дисертаційної роботи В.М. Сторожчука слід зазначити деякі її недоліки і визначити, що ряд положень, наведених в дослідженні, є дискусійними. Тому вважаю за необхідне надати наступні зауваження.

1. Автор багаторазово підкреслює доцільність розгляду процесу лібералізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі з точки зору системного підходу до управління. На користь цієї тези свідчить обґрунтування автором системного характеру економічної лібералізації (с. 29-30), надання визначення поняття лібералізації митно-тарифного регулювання в координатах теорії систем (с. 75), обґрунтування доцільності розгляду митного тарифу як системної категорії (с. 40), та нарешті модель лібералізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі (рис. 3.11) на засадах системного підходу, яка є інтегруючим результатом дисертаційного дослідження. Погоджуючись з доцільністю розгляду економічної лібералізації в цілому та лібералізації митно-тарифного регулювання зокрема з точки зору системного підходу, слід зазначити, що сутність лібералізаційних процесів не вичерпується системними аспектами, а має розглядатися також і в контексті інших підходів до управління – процесного, функціонального, ситуаційного тощо.

2. При наданні визначення поняття «лібералізація митно-тарифного регулювання» автор акцентує увагу на необхідності дотримання принципу прозорості в процесі усунення державами, інтеграційними утвореннями та міжнародними інституціями митно-тарифних обмежень (с. 75). Водночас, реальні механізми забезпечення прозорості зовнішньоторговельних відносин не знайшли відображення в дисертаційній роботі.

3. Очевидну практичну значущість мають отримані автором результати щодо формалізації умов застосування діагональної кумуляції між державами-Сторонами Конвенції про Пан-Євро-Середземноморські преференційні правила походження. Ці результати полягають у розробці матриці діагональної

кумуляції Пан-Євро-Мед (табл. 3.9) та обґрунтуванні критерію забезпечення ефективності участі держав у Конвенції (с. 192-193), що дозволило автору визначити джерел отримання Україною вигоди від приєднання до Конвенції. Ґрунтовність авторських висновків була б значно вищою у разі оцінки переваг України порівняно з державами, які можуть розглядатися як пріоритетні партнери України серед країн зони Пан-Євро-Мед (Грузія, Молдова, Туреччина, Ізраїль).

4. В результаті дослідження процесу адміністрування походження товарів та тарифних регуляторів в рамках реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС автором розроблено систему заходів з імплементації Угоди у частині лібералізації митно-тарифного регулювання (рис. 2.4). Зокрема, автором обґрунтовано необхідність вдосконалення нормативно-правової та створення матеріально-технічної бази, розробки програмно-інформаційних комплексів, інформування вітчизняних експортерів щодо тарифного режиму в рамках Угоди. Систематизуючи ці заходи, автор не конкретизує, які саме суб'єкти управління (органи державного регулювання, громадські об'єднання, міжнародні організації та ін.) мають нести відповідальність за впровадження цих заходів, та якими є критерії оцінювання ефективності їх реалізації.

5. На останок слід зазначити, що процес лібералізації умов зовнішньої торгівлі (в даному випадку – її митно-тарифного регулювання) є не метою, а засобом досягнення цілей сталого розвитку держав та забезпечення ними конкурентоспроможних позицій на світових ринках. Тому автору було б варто проаналізувати та визначити тенденції розвитку (або навпаки згортання, приймаючи до уваги сучасні протекціоністські тренди зовнішньоторговельного співробітництва) лібералізації у світовому вимірі, та визначити місце й роль України у цьому процесі.

8. Загальний висновок та відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Дисертаційна робота Сторожчука В.М. є цілісною, самостійно виконаною, кваліфікованою й завершеною науковою працею, в якій одержано

нові науково обґрунтовані результати щодо лібералізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені наукові завдання вирішено повністю. Дисертацію викладено з дотриманням наукового стилю та логіки проведеного економічного дослідження. Основні положення дисертації містять елементи наукової новизни, структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Автореферат у стислій формі відображає основні положення дисертаційної роботи. Наукові положення, що виносяться на захист, повною мірою знайшли своє відображення у публікаціях здобувача. Тема дисертаційної роботи та її зміст відповідають паспорту спеціальності.

На підставі аналізу дисертаційної роботи можна зробити висновок про те, що дисертація Сторожчука В.М. на тему «Лібералізація митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі» за змістом і оформленням відповідає вимогам МОН України та пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. зі змінами, внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 р., а її автор Сторожчук Володимир Миколайович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – Світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент,
доцент кафедри міжнародної
торгівлі і маркетингу Київського
національного університету імені
Вадима Гетьмана,
кандидат економічних наук, доцент

І.Б. Іринчина